

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК НАПРЯМ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

УДК 336.153.2

Кайнара М. І.,
студентка 1 року ОС магістр
Інституту економіки, управління
та інформаційних технологій

Буцька О.Ю., к.е.н., доцент
кафедри фінансів та
банківської справи ПУЕТ

Останнім часом в Україні відбулося падіння виробництва, зростання зовнішнього й внутрішнього боргу країни, інфляція та інші негативні явища, що призвели до різкого зниження добробуту громадян.

Основною причиною таких потрясінь, на нашу думку, є неререформованість системи управління державою та її бюджетного сектору, в основі яких збережено, а в багатьох випадках значно посилено, раніше існуючий принцип централізації, на відміну від вже давно застосовуваної в індустріально розвинутих країнах децентралізації всіх сфер управлінської, господарської та соціальних сфер.

Децентралізація в широкому розумінні є процес розширення і зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць та їх представницьких органів місцевого самоврядування при одночасному звуженні прав та повноважень відповідного центру. Виділяється два види децентралізації: адміністративна – розширення компетенції місцевих адміністративних органів, тобто місцевих державних адміністрацій і територіальних органів центральних органів державної виконавчої влади, і демократична – створення розгалуженої системи місцевого самоврядування, коли місцеві права вирішуються не представниками центрального уряду, а особами, обраними населенням [1, с. 26].

Таким чином, конституційні положення про гарантування права самостійного вирішення органами місцевого самоврядування питань

місцевого значення повною мірою залежать від законодавчого закріплення на постійній основі за відповідними місцевими бюджетами податків і зборів, обсяги надходжень яких створювали б реальні умови для виконання їх повноважень, тобто рівня децентралізації бюджетних ресурсів.

До засадничих принципів бюджетної децентралізації слід віднести:

- принцип автономії – закріплення власних джерел доходів за кожним рівнем влади з можливістю визначення напрямків їх подальшого використання та недопущення вилучення до бюджетів вищого рівня додатково отриманих доходів, невикористаних чи додатково отриманих джерел доходів;

- принцип законодавчого регламентування повноважень по витратах між органами влади всіх рівнів, що включає чітке розмежування видаткових повноважень між різними рівнями влади та відшкодування видатків, які виникли внаслідок рішень, прийнятих органами влади вищого рівня;

- принцип забезпечення вертикального і горизонтального вирівнювання доходів усіх ланок бюджетної системи;

- принцип самостійності й рівноправності бюджетів складових бюджетної системи, визначення єдності їх інтересів;

- принцип максимального задоволення потреб населення країни та оптимального розподілу функцій між різними рівнями влади;

- принцип відповідності фінансових ресурсів, які знаходяться у розпорядженні місцевих органів влади, і функцій управління ними;

- принцип консенсусу між різними рівнями влади з питань бюджетно-податкової політики [2, с. 212; 3, с. 169; 4, с. 65].

Очевидно, що реалізація означених принципів можлива лише за умови проведення реальної і повномасштабної політики бюджетної децентралізації, яка передбачає дотримання чіткого алгоритму дій, забезпечивши виконання при цьому таких основних завдань:

- по-перше, чітко й обґрунтовано визначити, які завдання варто закріпити за тим чи іншим рівнем влади;

- по-друге, дотримуватися цього розподілу на постійній основі;

- по-третє, відповідно до розподілу завдань вирішити питання поділу бюджетних видатків між рівнями влади та забезпечення їх здійснення відповідними дохідними джерелами.

При цьому в процесі запровадження бюджетної децентралізації основним є питання вибору пріоритетів, а саме: які функції держави економічно вигідно виконувати на централізованому (національному), а які – на місцевому рівні. Аналіз особливостей суспільних благ і послуг показує, що можливості споживання останніх є територіально обмеженими.

Доречно враховувати, що потреби жителів різних населених пунктів в основному є неоднаковими. Це означає, що пропозиція суспільних благ і послуг повинна відповідати двом критеріям: відповідність видів і обсягів надаваних суспільних благ і послуг потребам економічних суб'єктів та економічна ефективність виробництва суспільних благ і послуг. Стає зрозумілим: для того щоб визначити, якими благами і яким чином необхідно забезпечувати адміністративно-територіальні одиниці, потрібно, в першу чергу, розділити потреби регіонів відповідно до властивих їм особливостей.

Таким чином доведено, що доцільним є удосконалення бюджетної політики на засадах бюджетної децентралізації. Децентралізація є одним із ключових аспектів переходу від командної до ринкової економіки, що вимагатиме багатьох реформ, в тому числі й у бюджетній сфері країни. Потребує перегляду структура податків, механізм трансфертів, витратних зобов'язань між різними рівнями влади. Загалом, реформи можуть бути результативними лише за умови їх комплексності й охоплення всіх сфер життя суспільства – системи і структури влади, адміністративного й територіального устрою, умов функціонування ринкового середовища, соціальної сфери тощо.

Література

1. Гром В. Децентралізація: економіко-правова основа реформ в Україні / В. Гром, А. Кулай // Економіст. - 2012. - № 12. - С. 26-28.

2. Гречана С. І. Управління бюджетним чинником розвитку міста / С. І. Гречана // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3, т. 2. – С. 211–214.

3. Заброцька О. В. Бюджетний федералізм в економічній системі з унітарним державним устроєм / О. В. Заброцька // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.9. – С. 167–170.

4. Козоріз М. А. Бюджетний федералізм як напрям реструктуризації фінансових відносин «держава-регіон» / М. А. Козоріз, Г. В. Возняк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Економічний простір України: регіоналізація та інтеграція в умовах суспільних трансформацій : зб. наук. пр. / НАН України. Ін-т регіон. дослідж ; ред. кол. : відп. ред. Є. І. Бойко. – Львів, 2011. – Вип. 1 (87). – С. 61–67.

Опубліковано в авторській редакції